

MAPAREA LOCALITĂȚILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA CARE IMPLEMENTEAZĂ BUGETAREA PARTICIPATIVĂ

Proiectul „Bugetare mai transparentă și incluzivă în Moldova: Implicarea cetățenilor activi și a tinerilor din trei municipii în formarea bugetului și transferul experienței către alte municipii din Moldova” a fost implementat de către Agora Central Europe, IDIS „Viitorul”, Primăriile municipiilor Strășeni și Ialoveni și Primăria comunei Budești, cu suportul financiar al Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Cehe în cadrul programului „Promovarea tranziției”.

REZUMAT

Bugetarea participativă (BP) în Republica Moldova a cunoscut o evoluție semnificativă din anul 2017, extinzându-se în tot mai multe localități. Astăzi, BP este implementată în numeroase municipalități, inclusiv Ialoveni, Strășeni, Budești, Edineț, Leova, Chișinău și multe altele, cu scopul de a implica cetățenii în deciziile de alocare a fondurilor publice. Autoritățile locale alocă de obicei între 1% și 5% din bugetul anual pentru finanțarea proiectelor selectate de comunitate.

Un factor important în implementarea BP este participarea activă a tinerilor, care în unele localități au reprezentat un factor determinant în scrierea ideilor de proiecte. Aceștia sunt implicați atât prin propunerea, cât și prin votarea proiectelor, contribuind astfel la diversificarea inițiativelor finanțate. Proiectele variază de la infrastructura de bază (cum ar fi drumurile și trotuarele) până la inițiative culturale și sociale, cum ar fi „Coliba Albastră” din Ialoveni sau „Scena Viitorului” din Făgureni, Strășeni.

Transparența și monitorizarea utilizării fondurilor publice au devenit obiective centrale ale BP, cu cetățenii fiind informați despre progresul proiectelor și impactul acestora asupra comunității. Unele localități au adoptat platforme online pentru propunerea și votarea proiectelor, ceea ce a crescut accesibilitatea și participarea. În același timp, există și provocări, cum ar fi lipsa de informare în unele zone sau dificultățile în mobilizarea resurselor financiare pentru implementarea proiectelor selectate.

Un model de BP popular în Moldova este cel de crowdfunding, în care autoritățile locale și cetățenii contribuie împreună la finanțarea proiectelor, fiecare acoperind 50% din costuri. Acest model a fost adoptat în special pentru proiectele de infrastructură și este considerat mai eficient pentru abordarea nevoilor urgente, precum reparațiile străzilor.

CONTEXTUL STUDIULUI

Studiul este realizat pentru a evalua starea actuală a bugetării participative (PB) în Republica Moldova, analizând modul în care acest proces este implementat și tendințele în diverse localități.

Scopul său este de a înțelege cum a evoluat PB în ultimii ani și care sunt provocările și succesele întâmpinate în adoptarea acestei practici. Studiul explorează implicarea comunităților în procesul de luare a deciziilor bugetare, identificând nivelurile de participare, alocarea resurselor pe cap de locuitor și numărul de proiecte.

Un alt obiectiv cheie al studiului este identificarea tendințelor în utilizarea bugetării participative, cum ar fi adoptarea platformelor online pentru vot și implementarea modelului de crowdfunding în unele comunități.

Studiul oferă o imagine a contextului actual și a direcțiilor în care se îndreaptă bugetarea participativă în Moldova, fiind un instrument util pentru autoritățile locale și partenerii de dezvoltare care urmăresc să consolideze această practică democratică.

Autorii studiului sunt Vintilă Pavel, expert în cadrul Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, și Vojtěch Černý, manager de proiect la Agora Central Europe din Republica Cehă.

PRINCIPALELE OBIECTIVE ALE STUDIULUI

Principalele obiective ale studiului sunt:

1. Evaluarea situației actuale a bugetării participative (PB) în Republica Moldova, identificând localitățile care implementează acest proces și modul în care sunt structurate inițiativele. Studiul urmărește să ofere o imagine clară asupra modului în care comunitățile se implică în deciziile bugetare.
2. Analiza tendințelor în utilizarea PB, cum ar fi tranziția către platforme online de vot, utilizarea modelului de crowdfunding și variațiile în alocarea resurselor între localități. Studiul explorează și evoluțiile în strategiile de mobilizare a cetățenilor.
3. Identificarea succeselor și provocărilor în implementarea PB. Se analizează exemplele de succes din unele localități, dar și dificultățile întâmpinate, cum ar fi participarea scăzută sau lipsa resurselor financiare pentru implementarea proiectelor propuse.
4. Transferul de bune practici – O altă componentă esențială a studiului este documentarea experiențelor pozitive și formularea de recomandări pentru replicarea și extinderea acestora în alte localități din Moldova.

METODOLOGIA DE COLECTARE A DATELOR

Metodologia de colectare a datelor pentru acest studiu a fost orientată spre obținerea unor informații relevante de la 21 de primării din diferite localități ale Republicii Moldova care implementează bugetarea participativă:

- S-au elaborat chestionare structurate pentru a colecta date privind bugetele alocate pentru bugetarea participativă, procentele din bugetul local dedicate acestui proces, numărul de cetățeni care participă la vot și propuneri, precum și numărul de proiecte realizate pe cap de locuitor.
- Au fost examinate documentele oficiale ale primăriilor, inclusiv rapoartele financiare, bugetele anuale și planurile de acțiune pentru a obține date concrete referitoare la alocările financiare și proiectele propuse.
- Interviuri cu primarii și funcționarii publici au fost realizate pentru a obține perspective calitative asupra implementării bugetării participative, dificultăților întâmpinate și a modului în care cetățenii sunt implicați în procesul decizional.
- S-au compilat date statistice referitoare la numărul de propuneri făcute de cetățeni, numărul de votanți și distribuția acestora, precum și eficiența proiectelor realizate în fiecare localitate. Aceasta a inclus calcularea procentajelor de participare a populației și analiza raportului dintre numărul de propuneri și populația totală.
- Datele colectate au fost analizate pentru a evalua impactul bugetării participative asupra comunităților.

PRINCIPALELE TENDINȚE ÎN PB ÎN MOLDOVA DIN 2017

Bugetarea participativă (BP) în Republica Moldova a evoluat foarte mult din 2017 până în prezent, fiind un mecanism care permite cetățenilor să participe activ la deciziile de alocare a fondurilor publice locale. După 2017, tot mai multe localități din Moldova, inclusiv Ialoveni, Strășeni, Budești, Edineț, Leova, Chișinău și altele, au implementat BP, arătând o creștere a interesului primăriilor și comunităților pentru acest proces. Primăriile au început să aloce o parte din bugetele lor anuale pentru BP, de obicei un procent din fonduri care variază între 1% și 5%, pentru a finanța proiectele propuse de cetățeni.

Tinerii au devenit o forță majoră în cadrul BP, participând activ în propunerea și votarea proiectelor. În Ialoveni și Strășeni, tinerii au fost printre cele mai implicate grupuri de vârstă. Programe de instruire au fost desfășurate pentru a educa tinerii despre BP, iar 74,40% dintre elevii[1] care au participat la astfel de instruirii s-au declarat satisfăcuți.

În cadrul BP, proiectele propuse au fost din ce în ce mai diverse, abordând infrastructura (drumuri, trotuare), dar și nevoi culturale, sociale și de mediu. De exemplu, proiectul „Coliba Albastră” din Ialoveni s-a concentrat pe dezvoltarea unui spațiu cultural, iar „Scena Viitorului” din Făgureni a vizat activități de dezvoltare comunitară.

Odată cu creșterea numărului de localități implicate în BP, transparența în procesul de alocare și utilizare a fondurilor a devenit un obiectiv central. Cetățenii au fost informați despre progresul proiectelor și utilizarea banilor publici prin rapoarte detaliate. Implicarea cetățenilor în monitorizarea proiectelor implementate a devenit o practică obișnuită, consolidând responsabilitatea autorităților locale.

Unele localități au introdus platforme online pentru a permite cetățenilor să propună și să voteze proiectele, ceea ce a crescut accesibilitatea și participarea. Acest lucru a fost un pas important în modernizarea procesului și în implicarea mai multor cetățeni.

Organizații neguvernamentale precum IDIS „Viitorul”, Expert GRUP, IPRE și alte instituții de sprijin au jucat un rol important în promovarea BP, oferind consiliere primăriilor și comunităților pentru implementarea corectă a acestui mecanism.

Proiectele realizate prin BP au avut un impact pozitiv asupra comunităților locale, îmbunătățind infrastructura, facilitățile educaționale și culturale, precum și calitatea vieții în general. Procesul a contribuit la consolidarea relației dintre cetățeni și autoritățile locale, promovând un sentiment mai puternic de implicare și responsabilitate civică.

[1]<http://viitorul.org/ro/content/bugetarea-participativ%C4%83-cu-implicarea-tinerilor-studiu-de-caz-privind-abordarea-incluziv%C4%83>

INTRODUCERE

Bugetarea participativă (PB) reprezintă un model fiabil pentru promovarea transparenței și implicării cetățenilor în procesele de luare a deciziilor la nivel local. În Republica Moldova, implementarea conceptului a câștigat avânt în ultimii ani, devenind o metodă populară prin care autoritățile publice locale își propun să răspundă nevoilor și așteptărilor comunităților. Studiul de față își propune să analizeze situația actuală a bugetării participative din Republica Moldova, explorând aspecte precum sumele alocate, procentul de cetățeni care participă la vot, precum și numărul de proiecte implementate pe cap de locuitor.

Pe parcursul acestui studiu, se va lua în considerare impactul bugetării participative asupra dezvoltării locale, inclusiv modul în care această practică influențează participarea civică și transparența în gestionarea fondurilor publice. Prin colectarea de date calitative și cantitative, ne propunem să obținem o imagine de ansamblu cuprinzătoare asupra procesului de bugetare participativă și a modului în care poate fi îmbunătățită implicarea cetățenilor în deciziile care îi privesc.

Studiul va oferi, de asemenea, recomandări pentru autoritățile locale, în vederea optimizării procesului de bugetare participativă, pentru a maximiza beneficiile acestei inițiative și a crea un mediu de colaborare mai eficient între cetățeni și administrațiile locale.

CE ESTE BUGETAREA PARTICIPATIVĂ?

Bugetarea participativă este un proces prin care cetățenii au oportunitatea de a influența direct utilizarea bugetelor publice, în special la nivel municipal. Această abordare promovează implicarea activă a comunităților în procesul decizional, facilitând o legătură mai strânsă între administrațiile locale și locuitorii lor. În esență, bugetarea participativă permite cetățenilor să-și exprime opiniile și să participe la alocarea resurselor financiare, contribuind astfel la construcția unor localități conform deciziilor oamenilor.

Un aspect important al bugetării participative este flexibilitatea sa. Procesul poate varia semnificativ de la comunitate la comunitate, adaptându-se pentru a răspunde nevoilor locale specifice. Aceasta poate include proiecte de mică amploare, care vizează probleme imediate, până la inițiative mai complexe, care implică bugete anuale pentru întregul oraș. Această diversitate în abordări face ca bugetarea participativă să fie un instrument valoros pentru dezvoltarea urbană.

Printre beneficiile majore ale bugetării participative se numără creșterea transparenței în luarea deciziilor. Cetățenii pot urmări întreaga evoluție a unui proiect, de la concepție până la finalizare, ceea ce le oferă un sentiment de responsabilitate și apartenență. De asemenea, acest proces nu se limitează doar la participare, ci promovează co-producția, facilitând astfel

formarea unui parteneriat real între comunitate și instituțiile guvernamentale.

Bugetarea participativă poate, de asemenea, să reducă conflictele și tensiunile din comunități. Oferind cetățenilor o înțelegere mai profundă a realităților bugetării, inclusiv constrângerile și compromisurile necesare, se pot crea așteptări mai realiste și se pot deschide canale de comunicare între guvernanți și populație. Aceasta nu doar că ajută la creșterea acceptării deciziilor bugetare, dar și la dezvoltarea unor soluții mai bine adaptate nevoilor comunității.

CONTEXT GLOBAL

La nivel global, BP a fost implementată în peste 3.000 de localități din diferite țări. Acest proces democratic permite cetățenilor să joace un rol activ în gestionarea resurselor publice. Originară din Porto Alegre, Brazilia, în anii 1980, bugetarea participativă s-a răspândit în întreaga lume, fiind adaptată în diverse forme în orașe din Europa, America de Nord, Africa și Asia. Aceste inițiative variază ca structură și scop, de la implicarea comunităților în proiecte de infrastructură locală, până la participarea cetățenilor în planificarea bugetelor locale și naționale.

În ultimele decenii, bugetarea participativă (BP) a fost adoptată în diverse forme în multe țări de pe toate continentele, demonstrându-și potențialul de a aduce schimbări pozitive în comunități. Această practică a fost introdusă în orașe din Europa, inclusiv Franța, Spania și Germania, dar și în Africa, în țări precum Kenya și Senegal. În Asia, BP a câștigat teren în locuri precum India și Coreea de Sud, iar în America de Nord a fost adoptată în Statele Unite și Canada. Adaptarea BP la diferite contexte a evidențiat capacitatea acesteia de a îmbunătăți serviciile publice și de a încuraja civismul și participarea socială.

DE CÂT TIMP ESTE FOLOSIT ÎN MOLDOVA?

Bugetarea participativă în Republica Moldova este un concept relativ nou. A început să fie implementată în ultimul deceniu, în special prin susținerea unor proiecte-pilot la nivel local cu sprijinul partenerilor externi. În jurul anului 2017, mai multe orașe și comune au început să experimenteze cu BP în colaborare cu diverse organizații internaționale și locale.

CUM A FOST IMPLEMENTAT ÎN MOLDOVA?

Bugetarea Participativă în Moldova a fost implementată prin colaborare între diverse părți interesate. Principalele instituții care au contribuit la implementarea Bugetării Participative în Republica Moldova au fost organizațiile internaționale precum UNDP , USAID, și alte agenții internaționale au sprijinit implementarea bugetării participative prin proiecte-pilot și finanțare externă. Scopul a fost de a sprijini democratizarea la nivel local și de a îmbunătăți implicarea cetățenilor în procesele decizionale.

Primăriile deschise la propuneri și colaborare cu cetățenii pentru a asigura că resursele sunt folosite conform dorințelor comunității, au fost susținute de către agențiile internaționale în implementarea proiectului. În unele orașe (de exemplu, Chișinău, Ialoveni, Strășeni), BP a fost utilizată pentru proiecte de infrastructură, spații publice, parcuri sau alte inițiative comunitare.

Un exemplu remarcabil este proiectul „[Bugetul Meu](#),” finanțat de UE și implementat în mai multe localități. Acest proiect a dezvoltat o platformă online care permite mai multor localități să o folosească în folosul lor. Astfel cetățenilor să-și exprime opinia cu privire la prioritățile de finanțare și să monitorizeze execuția bugetară.

De asemenea, USAID a oferit finanțare pentru proiecte care susțin implicarea civică și dezvoltarea capacităților administrațiilor publice locale în cadrul Programului Comunitatea Mea. Prin intermediul acestui program, au fost inițiate proiecte de BP care au sprijinit cetățenii să se implice în identificarea nevoilor comunitare și rezolvarea unora dintre acestea prin punerea lor la vot.

Uniunea Europeană, prin diverse programe de asistență, a susținut BP în Moldova, în special în contextul consolidării capacităților administrației publice locale. UE a finanțat inițiative care au încurajat cetățenii să participe activ în viața comunității și au sprijinit implementarea proiectelor legate de dezvoltarea urbană și rurală, educație și sănătate. Aceste proiecte au inclus și instruirea autorităților locale pentru a îmbunătăți modul de implementare și evaluare a inițiativelor BP.

Organizațiile internaționale au fost fundamentale pentru extinderea și sustenabilitatea bugetării participative în Republica Moldova, oferind nu doar finanțare, ci și expertiză și instruire la nivel local. Astfel, BP a devenit un instrument eficient pentru îmbunătățirea guvernanței, promovarea implicării civice și satisfacerea nevoilor reale ale comunităților.

CONTRIBUȚIA ORGANIZAȚIILOR ÎN DEZVOLTAREA BUGETĂRII PARTICIPATIVE ÎN MOLDOVA

ONG-urile din Moldova au ajutat la dezvoltarea bugetării participative, prin implicarea lor în educarea comunității, cercetarea și elaborarea regulamentelor. Societatea civilă în Republica Moldova contribuie la promovarea inovațiilor în toate domeniile, inclusiv democrația locală. Acestea au promovat transparența și responsabilitatea în gestionarea fondurilor publice, facilitând dialogul între cetățeni și autoritățile locale.

Implicarea organizațiilor precum IDIS „Viitorul”, Promo-LEX, Expert-Grup, IPRE, CICDE a stat la baza implementării bugetării participative. Acestea au organizat sesiuni de formare, au elaborat studii și analize, și au contribuit la formularea unor politici care sprijină participarea activă a cetățenilor în procesele decizionale.

Pe de altă parte, sustenabilitatea se referă la implementarea unor soluții pe termen lung care răspund nevoilor actuale fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi. În acest context, bugetarea participativă promovează proiecte care se aliniază cu obiectivele de dezvoltare durabilă, asigurându-se că resursele sunt alocate în mod eficient și echitabil. Implicarea tinerilor în generarea și votarea proiectelor crează un cadru civic inclusiv unde [tinerii](#) pot construi viitoarea lor comunitate pentru care să rămână acasă. În contextul migrației masive a acestora, implicarea la nivel local este cu atât mai importantă pentru a crea legături strânse și stabile.

SITUAȚIA ACTUALĂ

În prezent, bugetarea participativă (PB) în Republica Moldova se desfășoară în numeroase localități, fiecare având propriile caracteristici. Structura acestui proces variază semnificativ, cu alocări bugetare care pot fi considerabile în unele comunități și reduse în altele. Există localități care utilizează votarea [online](#), în timp ce altele preferă votul offline, alte localități au un grup de evaluare și nu utilizează votarea. De asemenea, evaluarea proiectelor poate fi realizată prin grupuri de evaluare, care includ cetățeni și experți, sau poate fi delegată autorităților locale.

Un aspect pozitiv al bugetării participative în Moldova este implicarea comunității în procesul decizional unde realizează proiectele pe care le dorește. Mai multe inițiative au fost bine primite, aducând beneficii clare comunităților, precum dezvoltarea infrastructurii publice, îmbunătățirea serviciilor și sprijinirea inițiativelor locale de mediu sau sport. Aceste realizări au contribuit la consolidarea încrederii cetățenilor în autoritățile locale.

Cu toate acestea, există și cazuri de insucces ca de exemplu în Dubăsari, unde autoritățile locale nu au reușit să implementeze proiectul și să motiveze cetățenii să participe. În lipsa de informare a cetățenilor sau a autorităților locale a dus la respingerea Bugetării Participative.

Aceasta a fost adesea cauzată de o comunicare ineficientă între autorități și comunitate, ceea ce a dus la neînțelegeri cu privire la prioritățile bugetare. Unele proiecte au fost, de asemenea, evaluate inadecvat, ceea ce a dus la selecția unor inițiative care nu răspundeau nevoilor reale ale cetățenilor, astfel PB pierde încrederea în fața cetățenilor.

Există, de asemenea, comunități care s-au confruntat cu dificultăți în mobilizarea resurselor financiare necesare pentru implementarea proiectelor selectate, ceea ce a dus la stagnarea acestora. Aceste provocări subliniază importanța adaptării modelului de bugetare participativă la specificul fiecărei comunități și la nevoile cetățenilor.

Un model preferat de autoritățile locale din Republica Moldova este cel de crowdfunding, unde autoritățile publice locale (APL) și cetățenii colaborează pentru a finanța proiectele de infrastructură, contribuind fiecare cu 50% din costul total al obiectivului. Acest model a

câştigat popularitate datorită simplităţii şi eficienţei sale, facilitând implementarea rapidă a proiectelor care răspund nevoilor locale. Acest model a fost implementat la [Leova](#), unde în prima etapă a fost cu vot conform platformei dezvoltate de Expert-Grup, dar ulterior primăria a implementat modelul de crowdfunding pentru a atrage implicarea financiară nu doar civică a locuitorilor.

Multe localităţi din ţară au evoluat de la modelul tradiţional de bugetare participativă, care implica vot şi propuneri de proiecte, la un sistem mai simplificat, centrat pe crowdfunding şi repararea străzilor locale. Această schimbare a fost motivată de dorinţa de a aborda problemele urgente, cum ar fi infrastructura deteriorată, fără a complica procesul cu etape suplimentare de evaluare sau vot. Acest model a fost implementat în [Sireţi](#) pentru reparaţia străzilor locale.

Prin implementarea acestui model, comunităţile reuşesc să mobilizeze resursele necesare pentru a îmbunătăţi infrastructura locală, promovând astfel o implicare cetăţenilor în dezvoltarea comunităţilor lor. Acest lucru nu doar că răspunde nevoilor imediate ale locuitorilor, dar contribuie şi la crearea unui sentiment de apartenenţă şi responsabilitate comună pentru bunăstarea comunităţii nu doar contribuind la construcţia obiectelor de infrastructură dar şi la mentenanţa şi păstrarea lor mai departe.

STATISTICI DESPRE BUGETAREA PARTICIPATIVĂ ÎN MUNICIPALITĂŢILE DIN MOLDOVA

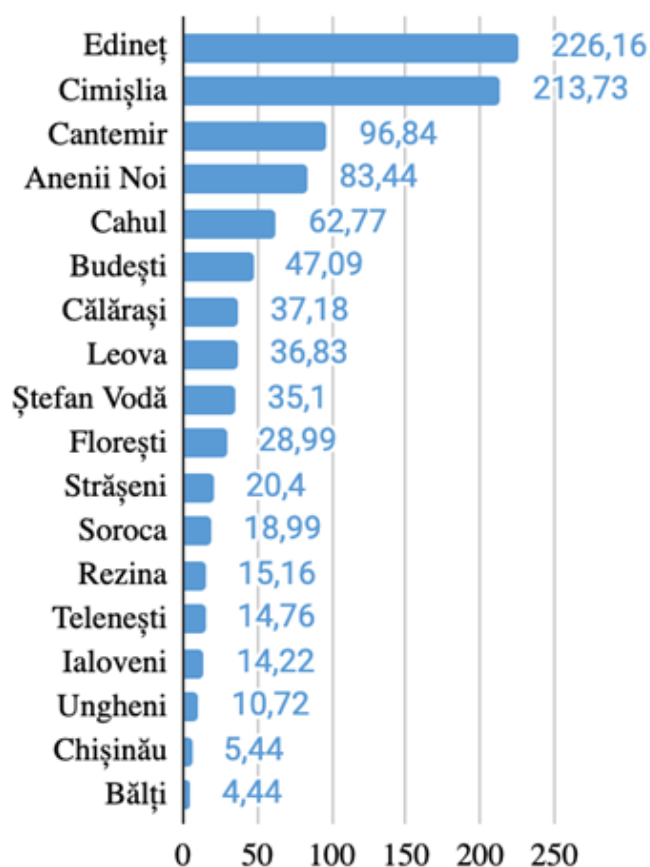
Analiza bugetelor pentru bugetarea participativă (PB) pe cap de locuitor evidenţiază diferenţe semnificative între localităţi. Localităţile cu cheltuieli mari pe cap de locuitor, cum ar fi Edineţ şi Cimişlia, demonstrează un angajament considerabil faţă de implicarea cetăţenilor în procesele bugetare, investind mai mult în proiecte care răspund nevoilor comunităţii. Acest lucru arată o prioritate clară de a încuraja participarea publică în procesul decizional local, dar aceşti bani pot fi oferiţi de partenerii de dezvoltare a Republicii Moldova, cum e cazul din [Edineţ](#), în comparaţie de cu Cimişlia care foloseşte acest instrument pentru a eficientiza forma de crowdfunding şi de a acumula cât mai mulţi bani de la locuitori pentru proiectele de infrastructură.

Oraşele mari precum Chişinău şi Bălţi, deşi alocă sume semnificative pentru PB, înregistrează cheltuieli mai mici pe cap de locuitor. Această discrepanţă este explicabilă prin faptul că oraşele mari nu beneficiază de acelaşi nivel de suport extern pentru PB comparativ cu localităţile mai mici, cum ar fi Edineţ, Ialoveni sau Budeşti, care primesc sprijin financiar şi tehnic din partea organizaţiilor internaţionale sau locale. Aceste oraşe mari trebuie să îşi gestioneze singure resursele pentru PB, ce poate limita sumele investite pe cap de locuitor.

Localităţile cu cheltuieli moderate, cum ar fi Anenii Noi, Leova sau Cahul, reflectă o abordare

conservatoare, în care PB este recunoscut, dar investițiile nu sunt foarte mari. Aici se observă un echilibru între resursele alocate pentru PB și alte priorități bugetare locale, ceea ce indică o gestionare prudentă a resurselor în funcție de nevoile și capacitățile financiare.

Numărul de propuneri la 1000 de locuitori

Edineț se află în frunte, cu 226,16 lei per cap de locuitor, Cimișlia, cu 213,73 lei per cap de locuitor, urmează o tendință similară, sugerând un mediu favorabil pentru implicarea comunității. Aceste municipii au demonstrat capacitatea de a mobiliza resurse și de a încuraja cetățenii să participe activ în procesul de bugetare.

Pe de altă parte, localitățile precum Chișinău (5,44 lei) și Bălți (4,44 lei) alocă sume semnificativ mai mici per cap de locuitor pentru bugetarea participativă, însă sume foarte mari ca sume totale. Municipality precum Cahul (62,77 lei) și Leova (36,83 lei) arată o alocare modestă însă sumele sunt medii.

Bugetele pentru BP sunt diverse și depind în mare parte de mărimea bugetului local.

Orașele mari cu bugete mari au o capacitate financiară capabilă să ofere mai multe resurse pentru BP, însă eforturile majore se observa la municipalitățile mici și mijlocii.

Procentele din PIB ul local, alocate bugetării participative în diferitele municipalități din Republica Moldova, demonstrează o diversitate semnificativă în utilizarea fondurilor din bugetul local pentru acest proces.

Cimișlia conduce cu 2,75% din buget alocat pentru BP, ceea ce arată o colaborare semnificativă a primăriei în colaborarea cu cetățenii privind bugetul local. Edineț, cu 2,43%, și Anenii Noi, cu 1,47%, alocă sume considerabile pentru Bugetarea Participativă raportat la bugetul acestora, totuși dacă aceste localități folosesc și bani proveniți din proiecte de susținere a implementării PB de către partenerii de dezvoltare, efortul general este mai mic.

În contrast, orașele mai mari, cum ar fi Chișinău, alocă o proporție mult mai mică, doar 0,05% din buget pentru bugetarea participativă, însă este semnificativă raportată la bugetul capitalei. Este remarcabil că primăriile folosesc mai puțin de 1% din PIB pentru bugetarea participativă. Luând în considerare bugetele mici ale municipalităților moldovenești, se observă un buget foarte mic pentru deciziile cetățenești. Bugetarea participativă are un rol

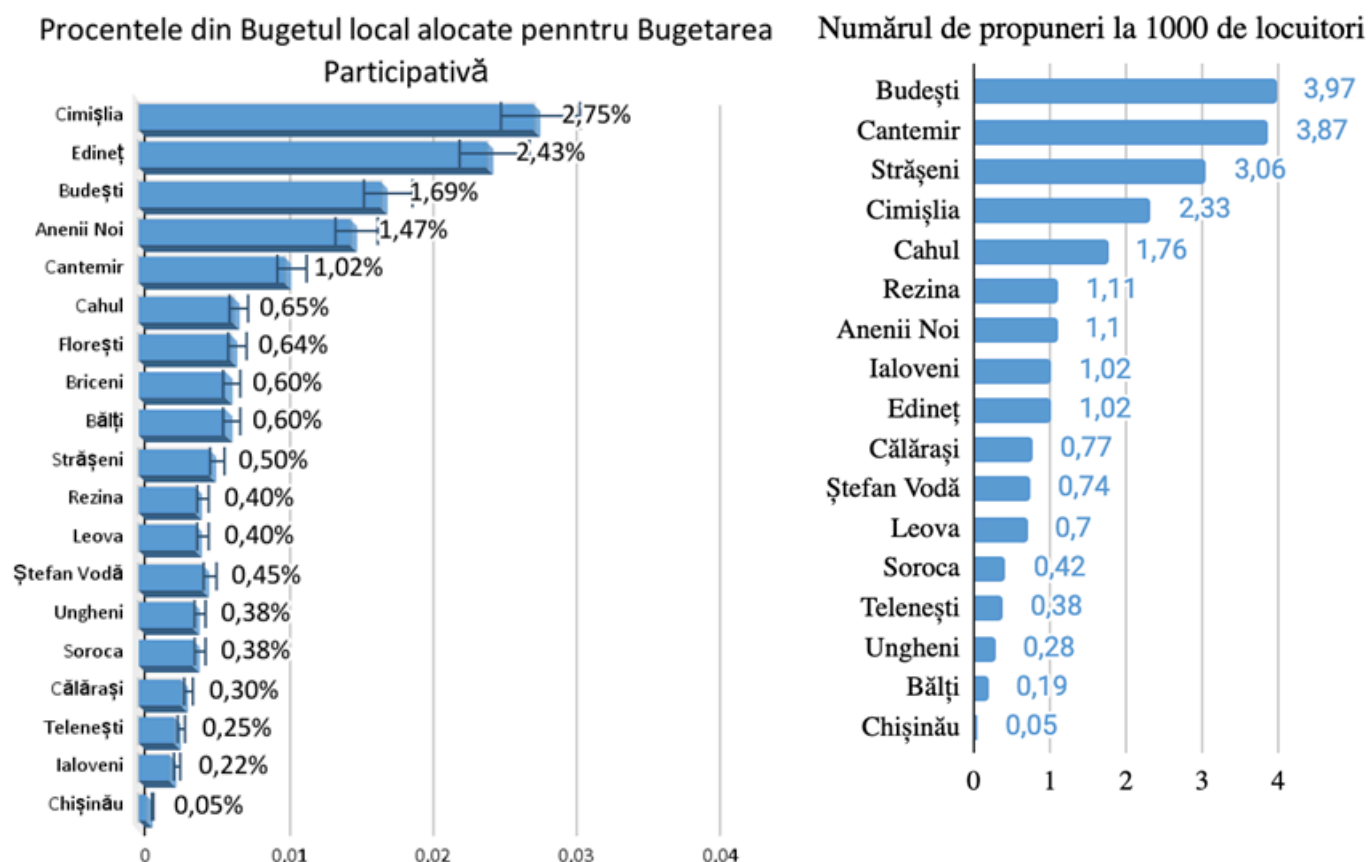
de educare a comunităților privind participativitatea și acest lucru este cel mai important.

Numărul de propuneri pentru bugetarea participativă raportat la 1000 de locuitori în diferitele municipalități din Moldova, scoate în evidență cele mai participative comunități. Putem deduce din datele existente că localitățile mai mici au o participativitate mai înaltă. Cu excepția orașului Cahul, toate celelalte orașe sunt cu populație sub 20 mii locuitori iar Budești are până la 5 mii locuitori.

Budești se remarcă cu cel mai mare număr de propuneri, 3,8 per 1000 de locuitori. Aceasta este urmată de Cantemir, cu 3,8 propuneri, și Strășeni, cu 3,6. Aceste localități au reușit să încurajeze participarea cetățenilor în procesul de bugetare producând idei de proiecte.

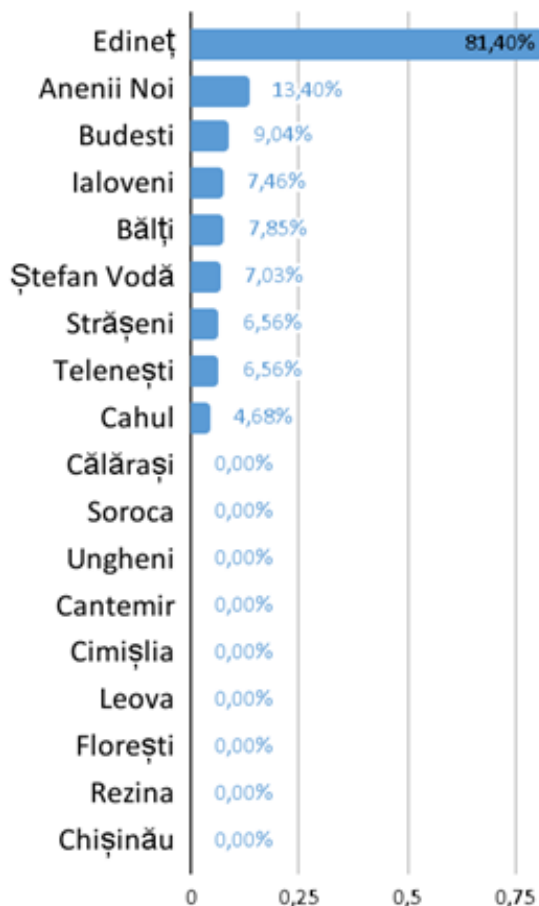
În contrast, orașe precum municipiile Chișinău și Bălți, înregistrează valori mult mai mici, cu doar 0,045 și respectiv 0,19 propuneri la 1000 de locuitori, dar raportat la numărul populației este semnificativ.

De asemenea, orașele cu un număr mai mic de propuneri, precum Ungheni (0,27) și Soroca (0,42), au avut mai puțin succes în implicarea cetățenilor de scriere a ideilor de proiecte.

Procentajele de cetățeni care au votat în cadrul bugetării participative în diferite municipalități, se împart între primăriile care pun la vot proiectele și primăriile care nu pun la vot dar au un consiliu ce evaluează după bunul plac ideile de proiecte.

Procentul de cetățeni care decid la vot din totalul populației

Edineț se remarcă cu un procent foarte ridicat de 81,40%. Acest lucru se datorează implicării masive a comunității în votarea unui proiect strategic pentru oraș.

Comunitatea a fost foarte angajată, cel puțin la prima etapă a proiectului unde s-a votat un proiect de suflet pentru locuitori.

Orașul Bălți are un procent de 7,85% din votanți. Anenii Noi și Ialoveni au înregistrat rate de participare de 13,40% și, respectiv, 10,40%, din totalul locuitorilor celor două orașelor.

La polul opus, comune precum Ștefan Vodă (7,03%) și Cahul (4,68%) care au mobilizat mai puțini cetățeni la vot dar unde și localitate este mai mare.

Observăm cele două modele esențiale de BP, unde proiectele se evaluează prin vot și unde sunt evaluate de comisie. Diferența este în partenerii care sprijină procesul. Primăriile care nu folosesc sistemul de vot deși au acces la acest instrument, utilizează bugetarea participativă mai mult pentru crowdfunding și evită complicațiile cu organizarea procesului de vot și informare. Acest trend de trecere de la procedura de vot la cea de evaluare de către comisie pare să fie un trend permanent care satisface nevoile primăriilor.

Capacitatea primăriilor de a motiva locuitorii să participe la bugetarea participativă este importantă pentru succesul implementării acestui proces. Implicarea cetățenilor nu se rezumă doar la a le oferi oportunitatea de a vota, ci necesită și o strategie bine gândită de comunicare și educare, care să faciliteze o înțelegere clară a beneficiilor acestui sistem.

Atunci când primăriile comunică deschis despre procesul de bugetare participativă, inclusiv despre modul în care fondurile sunt alocate și utilizate, cetățenii devin mai predispuși să participe. De exemplu, în localitățile unde s-au implementat campanii de informare eficiente, s-a observat o creștere semnificativă a ratei de participare, mai ales în localitățile unde s-au făcut instruire cu tinerii.

De asemenea, implicarea activă a comunității prin ateliere, sesiuni de informare și discuții publice poate încuraja cetățenii să vină cu propuneri și să voteze. Primăriile care au adoptat aceste practici au reușit să construiască un sentiment de apartenență în rândul locuitorilor, ceea ce a dus la o participare mai mare. Capacitatea primăriilor de a motiva cetățenii joacă un rol central în succesul bugetării participative, iar aceasta poate fi realizată prin transparență, educație, colaborare și crearea unui mediu propice participării.

CONCLUZII

Bugetarea participativă în Republica Moldova se împarte în trei modele distincte, fiecare având caracteristici și grade diferite de implicare a comunității.

Modelul participativ este cel mai implicat și democratic, în care comunitatea are un rol activ în toate etapele proiectului. Locuitorii nu doar că votează, dar participă și la campaniile de promovare a proiectelor, mobilizând comunitatea pentru a se prezenta la vot. Cetățenii sunt incluși în grupuri de lucru care analizează fezabilitatea proiectului și contribuie la asigurarea transparenței în procesul de achiziții publice. Această abordare stimulează o simulare reală a procesului electoral, oferind cetățenilor oportunitatea de a influența direct dezvoltarea comunității lor, circa jumătate din municipalitățile intervievate folosesc acest model, și este cel mai des în colaborare cu alte organizații.

Modelul comisiei, în care cetățenii propun idei de proiecte, dar selecția celor câștigătoare este realizată de o comisie din primărie. Aici, implicarea comunității se limitează la propunerea inițiativelor, iar procesul de implementare se finalizează fără o participare activă a cetățenilor în etapele ulterioare. Din păcate, participarea cetățenilor se încheie adesea după etapa de formulare a ideii de proiect, ceea ce poate reduce impactul real al implicării comunității, o altă jumătate din comunități folosesc acest model.

Modelul crowdfunding este un model care se bazează pe acumularea de fonduri prin contribuții comunitare. Oamenii adună 50% din suma necesară pentru realizarea unui proiect, iar restul este asigurat de primărie. Acest model extinde participarea cetățenilor nu doar la scrierea proiectelor, ci și la colectarea fondurilor necesare pentru realizarea acestora. În majoritatea localităților care adoptă acest model, oamenii contribuie nu doar financiar, ci și prin muncă fizică. De exemplu, adesea se implică în activități precum turnarea betonului pentru repararea drumurilor, demonstrând astfel un angajament activ față de îmbunătățirea condițiilor din comunitate.

În acest model, responsabilitatea primăriei este redusă, deoarece ea contribuie cu doar un sfert din costurile totale. Costurile pentru lucrări sunt, în general, echivalente cu prețul materialelor, iar banii acumulați de către locuitori și cei oferți de către primărie sunt, de multe ori, împărțiți în proporție de 50/50. Astfel, primăria rezolvă o problemă comunitară

cu doar 25% din costuri, ceea ce îi permite să maximizeze eficiența resurselor disponibile.

Acest model de bugetare participativă se regăsește adesea în localitățile mici, unde comunitățile colaborează pentru a repara străzile și a îmbunătăți infrastructura, utilizând efortul comun al cetățenilor și contribuția modestă a primăriei. Această abordare nu doar că întărește legăturile comunității, dar și promovează un sentiment de responsabilitate comună pentru bunăstarea localității.

Modelele de bugetare participativă din Republica Moldova arată variația în implicarea cetățenilor, de la comunități care decid împreună asupra proiectelor, la cele în care primăriile selectează ideile. Aceste diferențe se reflectă în alocarea resurselor pentru dezvoltare, unde localitățile mici, precum Edineț, investesc mai mult în participarea cetățenilor decât orașele mari, cum ar fi Chișinău și Bălți.

Există mari diferențe în alocarea resurselor pentru dezvoltare și bugetarea participativă între diverse localități din Republica Moldova. În medie, se alocă doar 54 de lei pe cap de locuitor, o sumă relativ mică, care reflectă problemele economice cu care se confruntă multe comunități. Localitățile mari precum Chișinău și Bălți, în ciuda PIB-ului și populației mari, alocă sume foarte mici pentru dezvoltare participativă, ceea ce indică o încredere scăzută în acest proces sau o lipsă de resurse specifice pentru astfel de inițiative.

Pe de altă parte, localități mai mici, precum Edineț și Cimișlia, alocă fonduri considerabile, semnalând un interes mare pentru implicarea cetățenilor în deciziile financiare locale. Aceste comunități par să valorifice participarea activă a cetățenilor, ceea ce le permite să dezvolte inițiative eficiente. Totuși, discrepanțele între localități similare, precum Ștefan Vodă și Florești, evidențiază o lipsă de uniformitate în modul în care sunt gestionate fondurile locale.

Un aspect important este că bugetarea participativă, prin colectarea de fonduri, cum se observă în cazul Cimișliei, contribuie la creșterea alocațiilor pentru acest tip de inițiative. Această localitate reușește să atragă mai multe fonduri prin aplicarea la proiecte care pot suplimenta bugetul local cu până la 50%, sporind astfel capacitatea primăriei de a investi în dezvoltare. Această abordare demonstrează că, deși unele comunități fac eforturi pentru a investi în dezvoltare locală, majoritatea se confruntă cu resurse limitate, ceea ce restricționează capacitatea lor de a susține proiecte mari și inițiative de dezvoltare durabilă.

Datele colectate arată că, în medie, se alocă 0,80% din PIB-ul local pentru BP, ceea ce indică o prioritate scăzută privind implicarea cetățenilor în deciziile financiare comunitare. Această sumă limitată evidențiază discrepanțele dintre localități în privința resurselor disponibile pentru dezvoltare participativă. În același timp, observăm că bugetele cresc preponderent în localitățile mai mici, ceea ce sugerează că, deși aceste comunități pot avea resurse financiare limitate, își prioritizează participarea cetățenilor în procesele decizionale.

Datele colectate arată că, în medie, se alocă 0,80% din PIB-ul local pentru bugetarea participativă, ceea ce indică o prioritate scăzută în ceea ce privește implicarea cetățenilor în deciziile financiare comunitare. Această sumă limitată evidențiază discrepanțele dintre localități în privința resurselor disponibile pentru dezvoltare participativă. În același timp, observăm că bugetele cresc preponderent în localitățile mai mici, ceea ce sugerează că, deși aceste comunități pot avea resurse financiare limitate, își prioritizează participarea cetățenilor în procesele decizionale.

Localitățile mai mici se dovedesc a fi mai eficiente în implementarea bugetării participative și în procesul de propunere a proiectelor. Acest lucru se datorează, în mare parte, unei comunicări directe dintre autoritățile locale și cetățeni, precum și unui spirit comunitar mai dezvoltat. Datele colectate arată că, în aceste comunități, se înregistrează un număr semnificativ mai mare de propuneri de proiecte per 1000 de locuitori, comparativ cu localitățile mai mari. Media generală este de 1,34 propuneri la mie de locuitori, în ciuda unor disparități, există un potențial semnificativ de implicare a comunității în inițiativele de bugetare participativă.

Analiza numărului de propuneri pe cap de locuitor evidențiază, de asemenea, diferențe majore. Cantemir prezintă cea mai mare frecvență de propuneri (3,868 la 1000 de locuitori), reflectând o participare activă și o deschidere către inițiative cetățenești. În schimb, Chișinău și Bălți au foarte puține propuneri raportate la populație, indicând o mai mică implicare în inițierea proiectelor locale.

Aceste diferențe subliniază necesitatea unor strategii adaptate pentru a crește implicarea în localitățile cu participare redusă și a asigura o alocare mai echitabilă a resurselor pentru a sprijini dezvoltarea comunităților.

Observăm o diferență semnificativă în participarea la vot între Edineț, unde un număr considerabil de cetățeni a fost implicat în procesul decizional pentru un proiect de importanță majoră pentru localitate, și celelalte localități.

Pe de altă parte, fără a lua în considerare Edineț, media procentului de votanți în celelalte localități scade la 3,68%. Aceasta subliniază faptul că în multe comunități, cetățenii nu sunt la fel de activ implicați în deciziile financiare și de dezvoltare locală.

De asemenea, observăm că alte primării preferă să utilizeze comisii pentru a decide fezabilitatea și utilitatea proiectelor, în loc să se bazeze pe votul direct al cetățenilor. Această abordare diminuează sentimentul de responsabilitate și de apartenență al comunității față de proiectele care le afectează viața de zi cu zi. Este evident că Edineț poate fi un model de implicare civică, iar alte localități ar putea beneficia de pe urma unor strategii similare care să încurajeze participarea activă a cetățenilor în procesul de bugetare participativă.

RECOMANDĂRI

- Formarea funcționarilor publici și a echipelor administrative pentru a asigura o gestionare eficientă a propunerilor și evaluarea proiectelor.
- Publicarea rapoartelor detaliate despre utilizarea fondurilor și rezultatele proiectelor pentru a construi încrederea cetățenilor și încurajarea în participarea activă.
- Asigurarea accesibilității informațiilor despre bugetarea participativă prin canale variate, inclusiv platforme online, sesiuni comunitare și materiale tipărite, pentru a ajunge la toți cetățenii și a încuraja participarea activă.
- Mobilizarea tinerilor prin programe de educație civică și atelierele de formare, pentru a stimula interesul și participarea acestor grupuri în procesul de bugetare.
- Stabilirea parteneriatelor strategice cu organizații non-guvernamentale și parteneri internaționali pentru oferi suport tehnic și financiar și facilitarea sau implementarea unor practici eficiente de bugetare participativă.
- Organizarea de campanii de informare pentru a crește gradul de conștientizare a cetățenilor cu privire la importanța votului și a participării în procesul decizional.
- Asigurarea că toate categoriile de cetățeni, inclusiv tineri, vârstnici și persoane cu dizabilități, sunt încurajate să participe la vot și să își exprime opiniile.
- Extinderea participării cetățenilor în comisia de selecție pentru a asigura că perspectivele comunității sunt luate în considerare în evaluarea proiectelor.
- Dezvoltarea de platforme online unde cetățenii pot propune proiecte și contribui cu fonduri, facilitând astfel accesul la informații și resurse.
- Oferirea de stimulente pentru cetățenii care contribuie la proiecte prin crowdfunding, cum ar fi recunoașterea publică sau beneficii locale.

BIBLIOGRAFIE

1. <https://ipre.md/2020/11/27/primul-forum-anual-pentru-bugetare-participativa-opportunitati-si-prioritati-pentru-o-mai-buna-eficienta-si-transparenta-bugetara-la-nivel-central-si-local/?lang=en>
2. <https://bugetulmeu.md/donatori/>
3. <https://internationalbudget.org/about-us/>
4. <https://www.participatorybudgeting.org/>
5. https://en.wikipedia.org/wiki/Participatory_budgeting
6. <https://participedia.net/method/participatory-budgeting>
7. <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2014/01/22/brazil-let-its-citizens-make-decisions-about-city-budgets-heres-what-happened/>
8. <https://cicde.md/2024/05/cea-de-a-doua-runda-de-pilotare-a-programului-bugetarea-participativa-in-scoli-finalizata-cu-succes/>
9. http://viitorul.org/files/library/BP_2024_0.pdf
10. <https://bugetareparticipativa.smartedinet.md/category/noutati/>